

EL SOMNI DE LA LLIBERTAT

Pepa Penadés Girbés

1

Digueren que, en posar-me al bell mig de la plaça, tothom em miraria. De dalt a baix, de cara i d'esquenes. Amb admiració i complaença. Sota els meus peus, encerclant el meu pedestal, hi hauria figures de dones demanant poder decidir per elles mateixes, ancians reclamant autosuficiència, joves exigint el dret a no migrar a la recerca d'un treball, adults guanyant-se el pa sense descans. Esperant, totes i tots, la meua arribada.

I ací estic, al bell mig de la plaça. A soles, no obstant. No em pot mirar ningú. Ni d'esquenes, ni de cara, ni de gairó. Sembla que el meu accent francès i el meu esperit americà no són un bon reclam. Malgrat aixecar la torxa amb la fermesa de la meua mà dreta i subjectar ben a prop del meu cos el tauler dels drets. Estic a soles, sense cap figura que m'envolte ni cap pedestal que m'eleve. Sense sorolls ni jocs d'artifici, sense sàtira ni celebracions. A mig muntar.

Diuen que la meua mirada és altiva, no per ufana, sinó per la posició de la meua figura decidida i equilibrada. El meu esguard, així, albira el cel de ple. Tan gris com és hui, amb algunes clarianes ací i allà. Per una d'elles, precisament, s'ha filtrat un raig de sol, juganer i capritxós. En una projecció tan obliqua que ensopega amb el cristall d'una finestra tancada. D'una forma enlluernant i misteriosa, com en màgica carambola,

rebota sobre la meua figura. Exactament, sobre la torxa que aixequa amb fermesa. Encenent-la. Note la calidesa del foc en la meua mà dreta, en el meu braç, en la meua cama i, després, en tot el cos. Puc moure cadascuna de les parts que el componen, estranyament. Malgrat la confusió inicial, no dubte ni un segon què he de fer.

Camine, a poc a poc. Com si anara a les palpentes, tot i que el sol il·lumina cada vegada amb més puixança, a través de la clariana que guanya terreny al cel. Transite carrers encara embassats d'aigua, per una ploguda nocturna i persistent. Buits, muts, foscos. De façanes encara humides i voreres banyades. Ningú sembla observar-me des de les cases tancades a pany i clau, mentre continue cap endavant, subjectant la flama que no s'apaga. La seua escalfor m'empenta a apressar el pas. Els peus, alleugerits, agafen ritme. Ja no camine. Ja vaig corrent. Les faldes de la meua estola s'enlairen amb l'embranchida i alguns manyocs dels meus cabells s'escapen de la corona de set punxes que els enganxava. Però la flama no s'apaga. Ni tan sols quan caic al terra, en esvarar. Subjecte encara amb fermesa la torxa en alt. En una posició ben incòmoda. Estic baldada i marejada. Juraria que, en el meu avanç, he escoltat càntics de lluita i resistència des de les balconades. No n'estic segura. Potser estic somiant.

A la fi un moment d'esbargiment, estic a l'hora del pati. Bo, és un dir. Perquè ni dispose d'una hora, ni estic al pati del Col·legi. Estic a casa, com no pot ser d'una altra manera. Almenys ara. No puc eixir de la llar familiar. Ningú pot fer-ho. Bo, el pare i la mare, sí. I altres, en circumstàncies semblants. Ell ha d'anar a collir, com tots els dies.

Dubtava si ho faria hui, però, com la pluja ja ha amainat, l'han avisat de la feina i ha hagut d'anar. Sense mascareta, amb els guants de sempre per anar a treballar. Mantenint la distància de seguretat amb els seus companys de colla.

La mare també treballa, en un supermercat, de caixera. Ella sí porta mascareta per a la seua feina, i guants. Torna baldada i suada a casa. Aquests darrers dies anava de cap. De tanta gent com va envair el super: en obrir-lo s'omplí de seguida de gom a gom, en mode "com si no hagués un demà". Ahir mateix, un client i una clienta es van barallar per adquirir l'últim gel desinfectant. Una companya de ma mare, que estava reposant altres productes als prestatges, volgué posar ordre i va rebre un colp. Es posà a plorar. Després continuà amb la seua feina. Els clients deixaren de barallar-se i badaren boca. Ma mare ho presencià tot, sense deixar de cobrar els seus clients, mentre el cor semblava eixir-se-li per la boca. Hui tot anirà millor, ha dit la mare abans d'anar-se'n. Ja són oficials les normes de seguretat als establiments, és limitarà l'aforament i es marcarà una distància de seguretat. I un guarda vigilarà que no hi hagen baralles. Només en dir-me aquestes paraules, he deixat que tornara al seu lloc de treball. De major vull ser com la mare, així de valenta.

No estic a soles a casa, però com si ho estiguera. Ningú em pot veure ara. L'àvia és a la seua cambra. Més confinada que jo. No està infectada, però sí en estricta quarantena. Anà a visitar una amiga a la residència fa uns dies. Al Centre, han detectat un cas d'infecció i ara l'àvia ha de mantindre's aïllada, sí o sí. Per si de cas, encara que es trobe bé. La mare li prepara el dinar i li'l deixa a la porta de la seua habitació, després de pegar dos cops. Ella contesta també, amb un "toc-toc-toc" molt seu, abans d'obrir la porta. Llavors ens apartem, si estàvem a prop. L'àvia agafa la safata i els demés la

saludem, a veu de crit, en pla: “no oblidés que estem ací i que t’estimem”. Ella riu, quan tanca. Tant, que des de l’altre costat de la paret podem sentir-la i tot, així de sorneguera és la seua rialla de complaença.

El meu moment d’esbargiment està arribant a la seua fi. Tinc un horari per a fer deures molt marcat, diria jo, per als meus onze anys d’edat, però pobra de mi si me’l salte! Que després els pares, no sé ben bé com, s’enteren i em pot caure una bona. No sóc una alumna brillant, però tampoc sóc malfeinera. Estic complint quasi del tot amb els deures que m’han manat els mestres des de la plataforma digital que Conselleria ha facilitat al Col·legi. Les matemàtiques se’m resisteixen, hauré d’esperar que torne el pare i em done un cop de mà. A ell se li donen molt bé. Com a filla, crec que els pares no es poden queixar. Remugue prou i sóc cabuda, quan no vull fer alguna de les coses que em manen. Que si Berta açò, que si Berta allò. Quina ràbia que em fa quan sent el meu nom amb aquesta insistència, però més prompte que tard els faig cas. Ara pense, tal i com estan les coses de complicades, que he malgastat massa temps penjada al WhatsApp. Ara mateix, el tinc a punt d’esclatar, de tants de missatges com tinc. Però tant se val! No els pense mirar.

M’abelleix més mirar la plaça. Tan buida, tan silenciosa, tan tancada. M’agrada mirar-la així com ara, darrera les cortines. Si la mire descorrent-les, a cara descoberta, com si diguérem, em dona tristor. Sobre tot per veure a la Llibertat ahí, al bell mig, tan sola. Amb la seua corona de set punxes tan magnífica, sobre els seus cabells arreplegats. Baix eixe cel ennuvolat que pareix enterbolir els plecs de la seua estola. Sort que hui comencen a haver algunes clarianes. Una, en concret, s’escampa amb ganés. Netejant un bon tros de cel. Ara, l’estàtua té una llum especial, com si fora de coure i no

de fusta i cartró. Un ninot indultat a la força. Empresonada a l'aire lliure. Qui la poguera alliberar perquè fera la seua feina com cal!

La clariana del cel s'obri un poc més i el sol aguaita. Primer, com qui no vol. Després, de ple. Tant, que m'enlluerna. Fins i tot amb les cortines pel mig. Les aparte una mica i em pose en mode idea. Passen uns minuts del meu temps d'esbargiment, però no vull perdre l'ocasió d'intentar una jugada a la desesperada. Agafe un espill i deixi que un raig de sol rebote en ell, per projectar el seu resplendor cap a l'estàtua. La potència del raig es multiplica i la torxa de la Llibertat el rep amb encert. Ara s'ha encés. No em puc creure el que veig. Ni el que voré després. Quan la Llibertat abandone la seua reclusió a la plaça, per córrer carrer avall, i jo ja estiga anunciant-ho en el grup de WhatsApp del veïnat.

3

Deixe el llibre sobre la taula i abandone el butaca per estirar les cames. Unes agudes punxades danyen els meus genolls. Tantes hores assegut, i la manca d'exercici, passen factura. I el pas dels anys, que no perdonen, per més que diguen que els cinquanta d'ara són els quaranta d'abans.

Sempre m'he mogut en escenaris menuts. Primer al Bar-Restaurant, donant un cop de mà als pares. Quan la mare faltà (massa aviat, jo només tenia divuit anys i el meu germà quinze), vaig deixar els estudis. Era això o que el pare es quedara a soles al Bar. No eixien els comptes per contractar ningú de fora. El meu germà pogué aconseguir

una beca i estudiar una carrera, Grec, concretament. Els caps de setmana ens ajudava al pare i a mi. Rodà per diferents comunitats, com a interí, fins que aprovà les oposicions i guanyà plaça al poble. Ara treballa des de casa i, com jo, també es queixa del mal de genolls. Per a que jo no estiga mà sobre mà, em va deixar un llibre, preveient l'estat d'alarma, abans que m'obligaren a tancar el Bar.

El Comte de Montecristo descansa sobre la taula on l'he deixat i sembla que interpel·la la meua deixadesa. Entre les seues pàgines s'ha quedat atrapat Edmond Dantès, empresonat injustament, remugant l'única alternativa que troba factible per sortir del seu captiveri: el suïcidi.

Necessite prendre l'aire, m'acoste al balcó i òbric la porta. El cel està atapeït de núvols, però comencen a obrir-se algunes clarianes. Ningú pren la meua iniciativa, tothom roman dins de casa amb les portes i les finestres tancades. Més enllà dels edificis del meu carrer endevine, bromoses, les muntanyes de la nostra comarca. Desdibuixant el seu perfil punxegut per sobre de la grisor celestial. Respire profundament aquest aire humit i pesat. Tan de bo poguera trepitjar eixes muntanyes que ara resten difuminades davant el meu esguard. Com si fos diumenge, com si no fos aquest mes de març. Amb la companyia del meu grup de senderisme, iniciant una nova ruta. Amb l'Helena, encara que es tornara a riure de mi per portar la dolçaina a la motxilla. La meua reticència a molestar els veïns, amb el so agut i reverberant d'aquest instrument, no li semblà suficient argument perquè jo interpretara alguna melodia només al bell mig de la muntanya. Helena, la dolçaina, les meues passions actuals.

A quina mala hora vaig reformar el bar, després que el pare faltara! Ara tinc el negoci tancat i les butxaques escurades. En aquell moment em semblà el pas adient,

fer d'aquell local, inabastable per a una sola persona, un lloc més pràctic i acollidor. Una cafeteria. Que hauria d'estar ara plena dels clients habituals, de la presència d'Helena. Solia vindre tres cops per setmana, per les vesprades, i xerràvem, i m'ajudava a tancar. Des que vaig fer la reforma. Des que ella es va divorciar. Des que jo vaig deixar altres relacions que no em portaven enlloc.

El telèfon fixe sona, amb el seu *ring-ring* antic. Eixe que toca només pot ser el Ferran. Torne al saló i despenge l'auricular. Abans que pugui dir ni mitja paraula ja està ell preguntant-me:

- Com va la lectura, Bernat?
- He deixat l'Edmond a les portes del suïcidi –conteste en un to neutre.
- Doncs no el deixes ahí, que encara ha de conèixer el Faria i l'ha d'ensenyar moltes coses...
- M'has telefonat per fer-me espòiler?
- No, home. Tampoc t'he dit tant, no et queixes. Només vull que isques al balcó, no et creuràs qui està a punt de passar pel teu carrer amb una torxa encesa a la mà com si fos Diògenes...
- Qui era eixe?
- Un cínic que, a plena llum del dia, transitava els carrers d'Atenes amb la llum d'una torxa perquè deia que veia molta gent però cap persona.
- El confinament t'està afectant, germà. Penses en grec fins i tot en el teu temps d'oci.

- Tu ix al balcó i ja em contaràs. Vinga, que ha d'estar a punt de passar!

Bocabadat i esmaperdut em quede un instant després, quan, recolzat a la barana del balcó, veig com un ninot de falla ha cobrat vida i corre carrer avall, amb la seua estola al vent i la flama de la seua torxa com una llengua de foc. Més que mai és la Llibertat, lluny de la plaça que la tenia confiscada.

Torne a entrar al saló, encara sobtat per la impressió, decidit telefonar el Ferran i reprendre la lectura després. La visió de la dolçaina, a un racó de la prestatgeria, para la meua atenció. L'agafe sense pensar-m'ho ni un segon i torne al balcó. No veig cap persona. Les notes de la *Muixeranga* s'escapen en un aire sonor a través de la fusta de l'instrument, acordes amb els moviments dels meus dits. De sobte, d'un balcó proper ix un xiquet. Amb espaiats tocs de tabal acompanya l'alliberadora melodia.

Ningú més amb qui parlar hui. Ja he rebut la videotrucada del Marcel, i al Pol l'he telefonat jo, després. Marcel passa fam, no m'ho ha dit, però jo ho sé. Està més prim, més encara del que ja és. Qui diria que és camioner! Per l'apariència, vull dir. Pels tòpics, també. Empenta, força i seny no li falten per a ser-ho. Però no ho sembla, que siga camioner, diuen els qui no el conèixen, en assabentar-se de la seua professió. Cinc anys li queden per a deixar l'ofici. Si tot va bé. Si no passa res. Si es jubila a temps. Si no s'infecta en el compliment del seu treball. Hui no he pogut resistir-me i he plorat, no

davant d'ell, no davant la pantalla del mòbil. Després, quan he parlat amb el Pol, del seu pare, de que passa fam, de com està d'exposat en aquesta pandèmia, llavors he plorat. Que una mare li plora al seu fill! No hauria de passar. Però no ho he pogut evitar.

El Pol m'ha retornat el somriure, el que tenia dibuixat a la cara quan l'he telefonat, abans que m'esclatara el plor imprevist, inevitable i descomunal. El nostre fill té això, sap pegar-li la volta a la situació i eixir endavant. Ja ho va fer en acabar els estudis, quan no trobava feina i se'n va anar. A Anglaterra, ara està nacionalitzat allà, casat com està amb una jove de Bath. Al Regne Unit encara no estàn confinats, tot i que comencen a conscienciar-se que ben prompte ho hauran d'estar. Potser per això encara viuen el perill de contagi com un malson, que s'acosta, però que encara pertany a un altre món. Fan una parella ben bonica, el meu fill i la seua dona, no per tan guapos com són, que ho són, sinó per tan bon caracter com tenen. Treballadors, bons pares, bons fills. Llàstima que estiguen allà. I la filleta, la meua neta. Criatura dolcíssima, criant-se sense àvis presencials. Que la Jane va perdre fa pocs anys els seus pares, i bé que se n'alegrava quan els visitavem allà, a Bath, el Marcel i jo. Ara no podem. És clar. Fins que no es suspenguen les mesures de l'estat d'alarma. La xiqueta ja parla, iaia m'ha dit, per primera vegada, la meua Anne. He tornat a plorar, d'emoció ara, sense desdibuixar el somriure que son pare m'ha deixat pintat a la cara.

A la Marta, però, no l'he telefonada. Eixe regal del meu fill l'he volgut conservar. Ja veuré com està la xica, demà. Tan contenta com la tenia des de fa un any, des que la vaig posar fixa a la perruqueria. Ara vorem com m'ho faré, per poder pagar-li aquest mes, si no tenim cap ingrés. Els primers dies encara ens deixaren atendre les persones majors, vam ser la darrera perruqueria en tancar, al poble. Després la llei

canvià i tocà baixar la persiana fins nova ordre. En part me n'alegre, només en part. Per no tindre que parlar de programes televisius que no m'agraden, amb les clientes. Amb algunes clientes. Les que et donen conversa amb els realitys de moda i tu has de seguir el diàleg, per no faltar al respecte, per no dir-los que m'importa ben poc el que els hi pase a eixos personatges que es tanquen a una casa o consenteixen viure uns dies a una illa per a sobreviure, diuen, per a rebre a canvi un bon grapat de diners, dic jo.

Sort que, de vegades, també tinc clientes no tant televisives, o que, almennys, parlen d'altres coses. La qüestió és parlar. Entretindre-les mentre els arregles els cabells. Perquè l'estona siga menys pesada, perquè no s'avorreixen, perquè tornen aviat. La de problemes que m'han contant, en ocasions, com si jo fos una psicoanalista. I jo aconsellant-les, clar. Amb la meua psicologia d'anar per casa, d'anar pel saló de la perruqueria, hauria de dir amb major propietat. Tant se val, ben poc que en sé jo de psicologia. Que fins i tot hui el meu propi fill s'ha vist obligat a animar-me. No, obligat no, li ha eixit del cor. Bé ho sé jo, que el vaig parir. Tantes més vegades que m'has animat tú, m'ha dit. I al pare. Ja va essent l'hora que et donem ànims a tú, ha afegit. El Pol, el regal de les seues paraules.

Les paraules, surant per la casa. Com un núvol blanc. Com si el poguera tocar. I alguna cosa més. Un murmuri acompassat que va cobrant intensitat a la sala d'estar. Una percusió extranya que envaeix l'estança com un somni, que para la meua atenció i m'empenta a sortir al balcó, d'on sembla que prové la inesperada clamor.

Guaite primer, sorpresa i temerosa. Els ulls esbatanats i el somriure que m'ha regalat el meu fill instal·lat al meu rostre amb la promesa de romandre. Estic presenciant veritablement un somni: La llibertat transitant el meu carrer, amb la seua corona de set

punxes resplendent a la llum de la torxa que, amb energia i coratge, aixeca. I el veïnat aplaudint, des dels seus balcons i finestres. A una sola veu, a un sol crit: resistiré...

5

Molts anys de professió has de carregar a les esquenes per dir que ja ho has vist tot, que ho has provat tot, que ho has donat tot. Trenta-cinc anys de treball no em semblaren suficients per afirmar tal arrogància. Sempre hi ha alguna cosa més a fer, per aprendre, per experimentar. Vaig penjar la bata blanca als seixanta-cinc anys, amb la impressió que em tiraven fora, que ja no servia, que havia arribat el moment de fer-me a un costat. La ment i el cos encara responien adequadament a les exigències quotidianes, hagueren respost també amb la mateixa urgència i amb la mateixa cura davant les ordres professionals. Això vaig pensar. Però havia arribat l'hora de deixar el meu lloc lliure, perquè l'ompliren altres metges. Més joves, més inexperts que jo, però amb el mateix entusiasme i dedicació amb què jo vaig començar. Havia arribat l'hora, també, que omplira amb la meua presència el lloc que tantes vegades deixava buit a la casa: al saló, a l'habitació, a la terrassa. Al costat de la Núria. La meua dona, la meua companya vital, que tant va agrair la meua professionalitat i tant va penedir-se de la meua absència.

Ben poc vaig poder compensar-la després de jubilar-me, fent-li costat. Dos anys i mig, ben just, ni un mes i ni un dia de més. Eixe temps vam compartir, fruïnt l'un de l'altre, sense preses, sense sorpreses, amb el delit de la coneixença mútua i la guanyada serenitat. Fins el dia que em va deixar. Un matí ennuvolat, com el de hui. Un

dia gris i atapeït que cobrí el meu horitzó d'incertesa, sense poder albirar més enllà de l'instant en què se'n va anar. Ningú la va poder salvar a l'Hospital. Vidrien altres dies, on una nova llum pintaria cada albada, amb suaus pinzellades, mesurades i dolces, però mai amb la intensitat enlluernadora que provocava la Núria quan la tenies al davant. Serien les alegries dels fills i dels nets, recordant constantment les ventures de la mare i de l'àvia, les que farien possible que jo puguera recuperar certa calma en un mar embravit de soledat. A d'ells els he d'agrair la constància, la tenacitat i l'original manera d'oferir-me el regal de recuperar els bocins que, com en un trencaclosques incomplet, composaven el tapís de la seua vida.

Molts anys de professió no sempre són suficients per salvar la vida d'un altre, no són suficients per dir que ho has vist tot, que ho saps tot. Això he tornat a pensar en veure la Llibertat corrent pel carrer, a camellades, malgrat la llargària de la seua estola. Aixecant la seua torxa encesa i subjectant amb fermesa la tabla dels drets. Amb la corona de set punxes, com set continents, com set mars. Sense perdre l'equilibri. Avançant àgil i decidida sobre un carrer encara banyat. Com si no fos una estàtua, com si no s'hagués escapada d'una falla a mig muntar. Per a un home de ciència com jo, aquest esdeveniment em resultava del tot increïble. Però ho estava presenciant, com tot el veïnat. I això era indubtable. M'havien avisat els meus fills, l'un pel facebook, l'altra per telèfon. Que aguaitara al balcó, que la Llibertat transitava els carrers i tots l'aplaudien. Vaig pensar que una i l'altra s'havien aliat per fer-me broma, per entretenir-me el millor possible, per alleugerir aquests dies de confinament. Poca broma, doncs. La veritat era palesa, al meu davant, sense poder ser refutada. Bo, tan sols una cosa del que he dit no és certa: que la Llibertat no perdé l'equilibri. El va perdre en esvarar, al bell mig del carrer banyat. Tot just abans que els aplaudiments van cessar.

No vaig dubtar ni un moment el que havia de fer. Amb passes ràpides i nervioses em vaig dirigir al meu despatx. Allà, a un costat de la taula, descansava inert el meu maletí. Cinc anys abandonat en el mateix racó, sense obrir. La meua mà s'aferrà a la seua ansa amb la força i la decisió d'abans. Fora nervis. Baixe del pis amb energia renovada i pose un peu al carrer. La Llibertat ni gemeca, però un bassal de sang s'escampa per davall del seu genoll dret. Els aplaudiments retornen i la sirena d'una ambulància sona encara en la llunyania. Cal actuar de seguida. M'acoste per socórrer-la. El seu rostre mostra una bellesa acerada, antiga i noble. Alguns manyocs del seu cabell oculten el seu somriure. No pronuncia ni mitja paraula, però em fa l'ullet.